

Asia: VN/12528/2019

Lausuntopyyntö osallisuustyöryhmän vammaispalvelulainsäädännön uudistusta koskevista ehdotuksista

Lausunnonantajan tausta

1 Lausunnonantaja on

Järjestö

Mikä

-

Työryhmän ehdotukset kokonaisuutena

2. Voidaanko työryhmän ehdotuksilla vahvistaa vammaisten henkilöiden osallisuutta heitä koskevien palveluiden asiakasprosesseissa? (Raportin luku 2, s. 14-47)

Kyllä pääosin

Vapaamuotoiset perustelut

Kynnys ry kannattaa lähtökohtaisesti kaikkia työryhmän ehdotuksia, joiden tarkoitus on vahvistaa vammaisten henkilöiden osallisuutta vammaispalveluja järjestettäessä. Työryhmän ehdotukset ovat pääosin tarpeellisia.

3. Voidaanko työryhmän ehdotuksilla vahvistaa vammaisten henkilöiden oikeutta yksilöllisiin tarpeisiin perustuviin palveluihin? (s. 14-47)

Kyllä

Vapaamuotoiset perustelut

Ehdotuksilla vahvistetaan vammaisen henkilön oikeutta yksilölliseen palvelutarpeen arviointiin ja yksilöllisesti järjestettyihin palveluihin. Tämä on tarpeen, vaikka jo nykyinenkin lainsäädäntö

edellyttää yksilöllistä palvelutarpeen arviointia ja tarpeen mukaisia palveluja, koska nykyisen lainsäädännön täytäntöönpanossa on tältä osin puutteita.

1 § 1 momentin 3 kohta

- 4. Kannatatteko ehdotettua muotoilua, jonka mukaan lain tarkoituksena olisi tukea vammaisen henkilön itsenäistä elämää ja itsemääräämisoikeuden toteutumista? Rauenneessa hallituksen esityksessä käytettiin termiä itsenäinen suoriutuminen itsenäisen elämän sijaan. (s. 14)**

Kyllä

Vapaamuotoiset perustelut

Kannatamme työryhmän ehdotusta, että itsenäinen suoriutuminen korvataan itsenäisellä elämällä. Muutos on YK:n vammaissopimuksen ja itsenäisen elämän ideologian mukainen. Rauenneessa hallituksen esityksessä käytetty termi itsenäinen suoriutuminen oli omiaan johtamaan lain tulkintaan, jonka mukaan palvelujen järjestäjällä ei olisi ollut velvollisuutta järjestää lain mukaisia palveluita tai tukitoimia, mikäli niillä ei olisi pystytty vaikuttamaan suoraan vammaisen henkilön omaan toimintakykyyn.

1 § 1 momentin 4 kohta

- 5. Kannatatteko vammaisen henkilön edun lisäämistä palvelujen turvaamista koskevaan kohtaan? (s. 14)**

Kyllä

Vapaamuotoiset perustelut

Nykyisinkin vammaisen henkilön edun tulisi ohjata lainvalintaa (esim. sosiaalihuoltolaki vai vammaispalvelulaki), mutta käytännössä tämä ei aina toteudu. Edun määrittelyä on syytä tarkentaa lain perusteluissa. Lisäksi vammaisen henkilön oman mielipiteen ensisijaisuutta tulisi korostaa myös edun arvioinnissa. Palvelu tulee järjestää ensisijaisesti sellaisena kuin se asiakkaan näkemyksen mukaan on hänen etunsa mukaista. Mikäli palvelua ei voida järjestää asiakkaan tarkoittamalla tavalla, päätöksessä tulee erikseen perustella, miksi asiakkaan mielipide on voitu ohittaa.

Vammaisen henkilön etua arvioitaessa on otettava huomioon ensisijaisesti hänen oma näkemyksensä siitä, mitkä vaihtoehdot ja toimintatavat parhaiten tukevat hänen etunsa toteutumista. Vammaisen henkilön etua tulee arvioida suhteessa hänen toimintakykynsä ja elämäntilanteeseensa sekä olosuhteisiin kokonaisuutena.

1 §:n perustelut

- 6. Kannatatteko 1 pykälän perusteluihin tehtyjä muutosehdotuksia? (s. 19-27)**

Osittain

Vapaamuotoiset perustelut

Perusteluihin ehdotettu lisäys, että lain tarkoitus tulee aina ottaa huomioon palveluiden suunnittelu- ja päätöksentekoprosessissa, on kannatettava. Tätä lain tulkinta- ja soveltamisperiaatetta on syytä korostaa, jotta erityisesti käytännön sosiaalityössä se osattaisiin ottaa aikaisempaa paremmin huomioon.

Kynnys ry jakaa Suomen CP-liitto ry:n huolen siitä, että vammaispalveluja järjestettäessä vammaisten henkilöiden välinen yhdenvertaisuus tulkitaan siten, että se tarkoittaa kaikille samansisältöisiä palveluja, joka on ristiriidassa yksilöllisiin palvelutarpeisiin vastaavien palvelujen kanssa.

Perusteluihin on ehdotettu lisäys, että "[S]ekä palvelujen järjestäjän että tuottajan on seurattava, että palvelut toteutuvat sisällöltään ja laadultaan henkilön palvelutarpeen ja edun mukaisesti". Lisäys on perusteiltaan kannatettava, mutta riskinä on, että ehdotetussa muodossa kyseistä kohtaa ryhdytään käyttämään perusteluna tarpeettomalle ja yksityiskohtaiselle asiakkaan elämään kohdistuvalle raportoinnille ja seurannalle. Perusteluissa tulisi ainakin mainita se, että seurantaa tehdään vain välttämättömiltä osin ja seurannasta/seurantatavasta on sovittava asiakkaan kanssa palvelusuunnitelmassa.

3 §:n 3 momentti

- 7. Kannatatteko lisäsehdotusta, jonka mukaan vammaisella henkilöllä olisi oikeus käyttää hänelle soveltuvaa kommunikointikeinoa hänen osallisuutensa ja osallistumisensa tukemiseksi? (s. 15)**

Kyllä

Vapaamuotoiset perustelut

-

- 8. Kannatatteko lisäsehdotusta, jonka mukaan vammaista henkilöä olisi tarvittaessa tuettava tiedon saannissa sekä oman mielipiteen muodostamisessa ja ilmaisemisessa? (s. 15)**

Kyllä

Vapaamuotoiset perustelut

-

3 §:n perustelut

- 9. Kannatatteko 3 pykälän perusteluihin tehtyjä muutosehdotuksia? (s.27-32)**

Osittain

Vapaamuotoiset perustelut

Ehdotetut muutokset ovat pääosin erittäin kannatettavia.

Sivulle 27 on kirjattu: "Palvelujen toteutumista on seurattava ja arvioitava, jotta palvelujen kokonaisuus voidaan tarvittaessa muuttaa vastaamaan paremmin asiakkaan tarpeisiin. Vammaisen henkilön kanssa laadittavaan asiakassuunnitelmaan on kirjattava, miten palvelujen toteutumista seurataan." Vaikka kirjaus on lähtökohdiltaan hyvä, Kynnys ry:n näkemyksen mukaan riskinä on, että lakia toimeenpantaessa kyseistä kohtaa ryhdytään käyttämään perusteluna tarpeettomalle ja yksityiskohtaiselle asiakkaan elämään kohdistuvalle raportoinnille ja seurannalle. Perusteluissa tulisi ainakin mainita se, että seuranta saadaan tehdä vain välttämättömiltä osin ja seurannasta/seurantatavasta on sovittava asiakkaan kanssa palvelusuunnitelmassa.

4 § Palvelutarpeen arviointi ja asiakassuunnitelma

- 10. Työryhmä ei ehdottanut palvelutarpeen arviointia ja asiakassuunnitelmaa koskevaan pykälään muutosta. Oletteko samaa mieltä siitä, että muutosta ei tarvita (s. 15)**

Ei kantaa

Vapaamuotoiset perustelut

-

4 §:n perustelut

- 11. Kannatatteko 4 pykälän perusteluihin tehtyjä muutosehdotuksia? (s. 32-35).**

Kyllä

Vapaamuotoiset perustelut

-

5 § 1 momentti

- 12. Kannatatteko ehdotusta siitä, että vammaisen henkilön palveluja koskevat päätökset olisi tehtävä toistaiseksi voimassa oleviksi tietyin edellytyksin? (s. 16)**

Kyllä

Vapaamuotoiset perustelut

Kynnys ry pitää tärkeänä, että laissa erikseen säänneltäisiin, että palveluja koskevat päätökset tulee tehdä olla toistaiseksi voimassa olevina, ellei päätöksen määräaikaosuudelle ole erityisiä perusteita. Vammaisten henkilöiden palvelutarpeet ovat yleensä pitkäaikaisia. Toistuva palvelujen hakeminen ja

uusien päätösten tekeminen on useimmiten resurssien haaskausta, koska se työllistää tarpeettomasti sekä viranhaltijoita että vammaisia henkilöitä.

13. Ovatko määräaikaisen päätöksen edellytykset, joiksi ehdotetaan henkilön omaa etua, yksilöllistä tilannetta tai palvelun luonnetta, määritelty tarkoituksenmukaisesti? (s. 16)

Osittain

Vapaamuotoiset perustelut

Palvelun luonne määräaikaisuuden perusteena on syytä tarkentaa perusteluissa. Koska lain nojalla edelleen järjestettäisiin myös määrärahasidonnaisia palveluja/tukitoimia, tältä osin olisi myös perusteluissa tarpeen avata määräaikaisen päätöksen edellytyksiä.

5 § 2 momentti

14. Kannatatteko ehdotusta siitä, että asiakkaan esittämästä avun ja tuen tarpeesta tai palvelun toteuttamistavasta voitaisiin poiketa vain perustellusta syystä, joka olisi kirjattava päätökseen? (s.16)

Kyllä

Vapaamuotoiset perustelut

Ehdotus on erittäin kannatettava, koska asiakkaan käsitys avun ja tuen tarpeistaan tulee asettaa ensisijaiseksi lähtökohdaksi ja päätösten perustelemisvelvoite on silloin olennaisen tärkeä asiakkaan oikeusturvan kannalta.

5 § 3 ja 4 momentit

15. Kannatatteko vammaisen henkilön perheen ja läheisten tukemista koskevia ehdotuksia? (s. 16)

Kyllä

Vapaamuotoiset perustelut

-

16. Kannatatteko 5 pykälän perusteluihin tehtyjä muutosehdotuksia? (s.35-44)

Kyllä

Vapaamuotoiset perustelut

-

36 § Palvelutarpeen arviointi

17. Kannatatteko palvelutarpeen arviointia koskevaan pykälään tehtyjä muutosehdotuksia? (s. 17)

Kyllä

Vapaamuotoiset perustelut

-

18. Kannatatteko 36 pykälän perusteluihin tehtyjä muutosehdotuksia? (s.44-45)

Kyllä

Vapaamuotoiset perustelut

-

39 § 1 momentti

19. Kannatatteko ehdotettua lisäystä, jonka mukaan asiakassuunnitelma olisi laadittava yhdessä asiakkaan ja tarvittaessa omaisen, läheisen tai muun asiakkaan edustajan kanssa? (s. 18)

Kyllä

Vapaamuotoiset perustelut

-

39 § 2 momentti

20. Kannatatteko ehdotettua lisäystä siitä, että asiakassuunnitelma sisältäisi asiakkaan ja tarvittaessa asiakkaan läheisen ehdotuksen palveluiden tuottamistavasta, jolla voidaan parhaiten vastata asiakkaan tarpeisiin? (s.18)

Kyllä

Vapaamuotoiset perustelut

-

21. Kannatatteko ehdotusta, että pykälään lisättäisiin arvio asiakkaan vahvuuksista ja voimavaroista sekä toimintakyvystä? (s.18)

Kyllä

Vapaamuotoiset perustelut

Kannatamme ehdotusta, mutta korostamme, että arvio asiakkaan vahvuuksista ja voimavaroista sekä toimintakyvystä tulee tehdä aina yhdessä asiakkaan kanssa ja vain, jos asiakas antaa siihen suostumuksensa.

22. Kannatatteko ehdotettuja lisäyksiä asiakkaan läheisen näkemyksen huomioon ottamisesta asiakassuunnitelmaa laadittaessa? (s. 18)

Kyllä

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Vammaisen henkilön oma mielipide on aina ensisijainen. Tämä tarkoittaa myös sitä, että ensisijaisesti vammaisen henkilö itse määrittelee, kuka on se läheinen ja/tai avustaja/edustaja, jonka näkemykset voidaan ottaa huomioon. Mikäli vammaisen henkilö itse ei pysty kertomaan näkemyksiään, voidaan ottaa huomioon hänen läheistensä näkemykset. Kuten Valvirakin toteaa, on tärkeää erottaa asiakkaan omat näkemykset ja läheisen näkemykset asiakassuunnitelman laadinnassa, koska voi olla tilanteita, että näkemykset eroavat toisistaan.

39 §:n perustelut

23. Kannatatteko 39 pykälän perusteluihin tehtyjä muutosehdotuksia? (s. 45-46)

Osittain

Vapaamuotoiset perustelut

Sivun 46 toiseksi viimeisen kappaleen lause “[M]uutokset toimintakyvyssä voivat liittyä henkilöön itseensä, hänen perheeseensä tai häntä koskeviin ympäristötekijöihin taikka palvelujen järjestämisessä tai toteuttamisessa tapahtuviin tekijöihin” voisi tarkentaa esim. muotoon “[M]uutokset toimintakyvyssä tai olosuhteissa...” Toimintakyky voi viitata ainoastaan vammaiseen henkilöön itseensä, ei hänen perheeseensä. Sen sijaan perheeseen ja perhesuhteisiin liittyvä muutos on olosuhteen muutos.

Välimaa Mikael
Kynnys ry